

Svenska OMEP

Organisation Mondiale pour l'Éducation Préscolaire

Yttrande över betänkandet *En hållbar lärarutbildning*, SOU 2008:109

Som frivilligorganisation har Svenska OMEP valt att lämna yttrande över detta betänkande. Utredningen betonar vikten av att en ny lärarutbildningsreform ska vara hållbar i termer av att den ska kunna gälla mer än 10 år. Ambitionen är att planera för en lärarutbildning som långsiktigt är aktuell och konkurrenskraftig. Denna ambition kan Svenska OMEP ställa sig bakom. Frågan är dock om förslaget har en sådan potential och om inte samma ambition skulle kunna realiseras inom ramen för nuvarande lärarutbildning. Vår uppfattning är att förslaget framför allt försöker återskapa en lärarutbildning som varit. Att möta framtidens utmaningar genom att titta bakåt är självfallet viktigt men att försöka återskapa det förflutna är inte möjligt. Det är förvånansvärt att mångfald och hållbar utveckling inte finns med som övergripande perspektiv både med tanke på utredningens titel och med tanke på de utmaningar samhället står inför. Svenska OMEP är således mycket tveksam till stora delar av utredningen och vill nedan utveckla detta med särskild inriktning på Svenska OMEPs arbetsområde, barn i åldrarna 0-8 år.

Förläng lärarutbildningen med inriktning mot förskola till fyra år

Utifrån de ledstjärnor som anges för utredningen – långsiktighet, professionalitet och hög kvalitet – ter det sig motsägelsefullt att förkorta förskollärarytbildningen. Det är unikt att, i dag då utbildningens betydelse betonas i de flesta sammanhang, föreslå en förkortad utbildning! Att använda bristen på förskollärare som argument för att korta utbildningen är tvärtom kortsiktigt. Det kan dessutom leda till att det blir svårare att rekrytera genom att förskolläraryrket görs mindre attraktivt.

Att skilja ut förskolläraryrket från övriga lärarutbildningar genom att utbildningen endast ger examen på grundläggande nivå ger budskap om att små barn är mindre viktiga än äldre barn.

De strategiska satsningar som har gjorts på förskolan i Sverige har fått positiv internationell uppmärksamhet. 2008 rapporterar UNICEF i Innocenti Report Card nr 8 *The child care transition A league table of early childhood education and care in economically advanced countries* att Sverige som enda nation erhåller högsta betyg på alla de tio studerade områdena. OECDs rapporter med internationella jämförelser, *Starting Strong I och Starting Strong II*, placerar också Sverige främst. Det vore högst olyckligt att riskera denna ledande position genom en förkortad utbildning. Att vara internationellt framstående kräver en lärarkår som har kompetens att bidra till en fortsatt utveckling, exempelvis genom en yrkesexamen på avancerad nivå som ger behörighet att söka till forskarutbildning.

OMEP är en internationell, opolitisk organisation som grundades 1948 i syfte att arbeta för barn i åldrarna 0 - 8 år och med målsättningen att ge dem de bästa förutsättningar för en god uppväxt.

OMEP är en frivilligorganisation, etablerad i mer än 70 länder, med rådgivande status till UNESCO, UNICEF och Europarådet.

Svenska OMEP

Organisation Mondiale pour l'Éducation Préscolaire

Svenska OMEP föreslår (som ett långsiktigt och hållbart förslag) för alla lärare som arbetar med yngre barn en lärarutbildning på fyra år, som leder till examen på avancerad nivå (magister). Vi välkomnar särskilt förslaget till en fyraårig lärarutbildning för arbete som fritidspedagog. Därtill bör alla lärare erbjudas en möjlighet till ytterligare fördjupning / breddning om ett år till en masterexamen.

Kompetens för förskola och förskoleklass

Som tidigare framförts i Svenska OMEPs remissvar på betänkandet *Legitimation och skärpta ehörighetsregler- om behörighet och auktorisation*", SOU 2008:52, avvisar Svenska OMEP utredningens förslag att endast grundskollärare (tidiga år) ska vara behöriga för förskoleklassen.

Med inrättandet av den nya skolformen förskoleklass 1998 genomfördes en verksamhets-, utbildningpolitisk och lokalmässig integration av förskola, skola och fritidshem. Förskolans traditioner och pedagogik fördes på detta sätt in i skolan och det blev förskollärarnas uppgift att via den nya förskoleklassen delta i utvecklingen av en verksamhet som skulle leda till högre kvalitet i arbetet med 6-9- åringar. Svenska OMEP anser att förskollärares kompetens behövs i förskoleklass och även i samverkan kring grundskolans första år och fritidshemmet. Modern barnforskning stödjer stor variation av barns utveckling i dessa åldrar och därmed följer krav på stor bredd i pedagogiskt hänseende. Samtidigt har svensk försöksverksamhet mellan förskola och skola under 1980-90 talet visat stort behov av kontinuerliga samarbetsformer såväl organisatoriskt som pedagogiskt för att inte verksamheterna skall ses som två helt skilda verksamheter som lätt utvecklar främlingskap för varandra.

Det var självklart att förskollärare skulle undervisa i den nya skolformen förskoleklass och att de tre lärargrupperna (förskollärare, fritidspedagoger och grundskollärare) skulle samverka i arbetslag kring barnen. I många kommuner har olika former av "barnskolor" (integrerade system med åldersintegrerad heldagsverksamhet) prövats.

När utredaren nu föreslår att grundskollärare och inte förskollärare ska ges behörighet att undervisa i förskoleklass saknar detta stöd i nyare forskning och i även de utvärderingar som gjorts av Skolverket m. fl.

Svenska OMEP hävdar bestämt att lärare ska utbildas för arbete både i förskola och i förskoleklass. Utredningen är inne på liknande tankegångar när det föreslås att blivande förskollärare ska kunna läsa till ett fjärde år och därmed bli behöriga för arbete i förskoleklass. Sammantaget stärker detta Svenska OMEPs krav på en fyraårig sammanhållen utbildning för arbete i förskola och förskoleklass.

Det praktiskt - estetiska området måste stärkas väsentligt för alla grundlärare

De estetiska och praktiska områdena har fått ytterst begränsat utrymme i utredningens förslag till grundlärarutbildning; i utredningen föreslås 7,5 hp för blivande förskollärare. Inga poäng anvisas för lärare i årskurs 1-6. Under 1990-talet utgjordes gestaltande kurser exempelvis 40 hp i förskollärarutbildningen. I pågående lärarutbildning finns valbara möjligheter att läsa upp till 90 hp.

Svenska OMEP

Organisation Mondiale pour l'Éducation Préscolaire

Blivande förskollärare och fritidspedagoger, men även lärare i grundskolans årskurs 1-6, behöver betydande kunskaper i och om lärande förvärvade genom olika kommunikations- och uttrycksmöjligheter och med fokus på lek, bild, drama, musik, rörelse och dans. Innehållet i utbildningen av förskollärare och fritidspedagoger ska genomsyras av gestaltande arbets-, tolknings- och samtalsformer. Studenterna ska ges kunskaper i och insikt om sinnenas betydelse för barns utveckling och lärande. Vidare måste studenterna, förutom ämneskunskaper i de praktiskt-estetiska ämnena, ges verktyg att gestalta och uttrycka sig konstnärligt i drama, musik, sång, rörelse och dans.

Svenska OMEP föreslår att det praktiskt – estetiska området förstärks väsentligt för alla grundlärare och särskilt för inriktningarna mot förskola och fritidshem.

Minskat ämnesdjup avvisas

Ett grundläggande problem i förslaget är att för alla lärarkategorier som ska arbeta med de yngre barnen föreslås ett minskat ämnesdjup, tvärt emot huvudintentionerna i direktiven, som talar om ökad kunskap och satsning på ämnesdjup. Det minskade ämnesdjupet gäller speciellt för de naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga områdena.

Lärare i förskolan och förskoleklass förväntas i utredningen ha en nyckelroll i barnens språkutveckling och den tidiga läs – och skrivprocessen. Lärare ska ha kunskap om metoder för utveckling av barnens språk, skriftspråkets konventioner, fonologins betydelse för läs – och skrivutveckling och den tidiga läs – och skrivinläringen. Utredningen har höga kompetenskrav men utrymmet för området, 7,5 hp, är alldeles för litet. Beskrivningen av den språkliga utvecklingen begränsad till det verbala språket och tar inte alls in några resonemang om ett utvidgat språkbegrepp, multimodalitet och nya medier. På motsvarande sätt är utredningens beskrivningar inom övriga områden, inte minst vad gäller matematik, alltför snäva och inte heller grundade på en aktuell bred forskningsfront.

Idag kan högskolan erbjuda en utbildning av lärare som har 90 hp inom dessa områden. I förslaget kan en lärare högst få 45hp inom samma område. Ett framsynt och hållbart förslag borde mot bakgrund av läraruppslagets komplexitet och det framväxande kunskapssamhället snarare valt att öka förutsättningarna för de lärare som ska undervisa de yngsta barnen med ämnesdjup.

Svenska OMEP föreslår att grundlärare ska utbildas för arbete i arbetslag och avvisar därmed förslagen om minskat ämnesdjup genom en återgång till klasslärartänkande, där en lärare ska ha hand om i stort sett alla områden/ämnen. Vi föreslår att en större del av utbildningen ska innehålla kurser med fördjupande kunskaper och ge möjlighet till variation i studenternas val av inriktning och fördjupning.

Den utbildningsvetenskapliga gemensamma kärnan

Myndigheter har att utveckla och utfärda anvisningar om centrala områden för en reglerad

OMEP är en internationell, opolitisk organisation som grundades 1948 i syfte att arbeta för barn i åldrarna 0 - 8 år och med målsättningen att ge dem de bästa förutsättningar för en god uppväxt.

OMEP är en frivilligorganisation, etablerad i mer än 70 länder, med rådgivande status till UNESCO, UNICEF och Europarådet.

Svenska OMEP

Organisation Mondiale pour l'Éducation Préscolaire

programutbildning som lärarutbildningen. Sådana anvisningar hör naturligt hemma i förordningstext och examensmål. Betänkandet innehåller en mängd detaljerade men inte heltäckande beskrivningar som ska ses som exempel och/eller rekommendationer. I relation till det övergripande perspektivet om vetenskaplighet och kritiskt tänkande är dessa beskrivningar svårförståeliga. En stärkt akademisering förutsätter att myndigheterna följer målstyrningsprincipen med en väl formulerad examensordning och därefter värnar om den vetenskapliga och professionella friheten när det gäller att besluta om innehåll och organisation av utbildningen.

Några exempel på frågor som alla lärare måste kunna hantera är lärande för hållbar utveckling, jämlikhet och jämställdhet samt den mångkulturella skolan. Sverige, liksom övriga länder i den industrialiserade världen, präglas starkt av globalisering. Blivande lärare behöver öka sin kunskap och medvetenhet om lärande för hållbar utveckling för att säkerställa att alla barn/elever får adekvata kunskaper. Utbildningssystemet ska genomsyras av de stora framtidsfrågorna och ge verktyg att hantera dem. Många barn är flerspråkiga och lever i flerspråkiga stortstadsmiljöer. Det är därför nödvändigt att i dagens flerspråkiga och mångkulturella samhälle utforma en lärarutbildning som erbjuder blivande lärare grundläggande insikter i flerspråkighetens konsekvenser för såväl individ- som samhälle och en didaktisk beredskap att möta alla.

Det är positivt att vikten av kunskap om barns och ungdomars förutsättningar och behov lyfts fram inom den utbildningsvetenskapliga gemensamma kärnan. Bra relationer mellan lärare och barnen liksom lärares beredskap att låta barn och ungdomar göra sina röster hörda och få inflytande över verksamheten förutsätter gedigen kunskap om barns och ungas uttrycksätt.

Två examina avvisas

Svenska OMEP föreslår att lärarutbildning leder till en lärarexamen med inriktning mot område och ålder. Därmed ser vi inget behov av införandet av två olika lärarexamina. Den föreslagna differentieringen är därtill problematisk då den kan minska förutsättningarna för flexibilitet i anställningsformerna. Speciellt små skolor kommer att ha svårigheter att garantera att lärare undervisar i ämnen / stadier som de har behörighet för – ett problem som identifierats i dagens system och som inte kommer att lösas med den föreslagna strukturen.

Stockholm den 20 mars 2009

Ingrid Engdahl
Ordförande i Svenska OMEP

För mer information:

Ingrid Engdahl, Pyrolavägen 25, 181 60 Lidingö, ingrid.engdahl@buv.su.se tel. 070-952 67 35

OMEP är en internationell, opolitisk organisation som grundades 1948 i syfte att arbeta för barn i åldrarna 0 - 8 år och med målsättningen att ge dem de bästa förutsättningar för en god uppväxt.

OMEP är en frivilligorganisation, etablerad i mer än 70 länder, med rådgivande status till UNESCO, UNICEF och Europarådet.